

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чогуулининиң органы

№ 281 (5685), 1963 ч. ноябрь 28, четверг | Өртээ 2 көп.

Ол — совет садыгжыга база бүрүн хамааржыр

— КИЖИЛЕРНИҢ АРАЗЫНДА ЧААГАЙ ХАРЫЛЗААЛАР. БОТ-БОТТАРЫН ХҮНДУЛЕЖИРИ: КИ-ЖИ-КИЖИГЕ—ӨНҮК. ЭШ БОЛ-ГАШ АКЫ-ДУМУМА—деп коммунист тургузуучулар моральдык дурмуунун бот кол принциптерин СЭКП-ниң Программасында мичаар номчуру бис. Бодунуң абаан, ажал кулазгынеги база амьдарал-чуртталгага моральдык дурмууну ол-лаа, өскө-даа принциптерин барымдаала, оларны хажыч чокка күсүдериин совет кижилер белик харымсалгалы-биле медресе билип турарлар.

чипел турар-дыр. Билдиги өдүмгү чурумун ол хире каржызы-биле үрээр тазарылгалары эскербей эрттирген Өвүрүнүң райбо даргазы коммунист эш Өчүрү, чок бухгалтер эш Намзы-раймы маага шыгым буруу шаан көөр херек.

Бо тазалы-биле чаагай кижилерин амьдаралдык башым бүрүзүндө аюруп болур. Школада Юрий Бата-дин Кызылалы № 15 магазиниң ча-лымыга чорашан бир ажикиниң кичиз-гей чогу-биле класканы 81 рублдан тыпкыш милиция черинге апаргач дуужар берген. Уздаада ол ээзи хамааты Лифиновага тун эгиткен. Оо-ду мичаар ак-сеткилдиг кылдыр кижизиктир школага болгаш ада-ме-акшаның ээзи уугу өөрүп четти-ринишкени илереткен. Өске үеи чир-чоокта чаа Кызылалыг гас-тир-номунуң эң салар черинге бир са-дыг алычы ээзи хей эт айма-аа алгаш, салдыгынч садыг-мы-биле ийи рубль төлөш: «Чок сий-лер чаптындар садыгмы, оон үеи коор журулук дээрге, катан санаа-шыкы-ла беш рубль аял берген. Ол таварылгада садмг алычыга садмг-жы өөрүп четтиргени илереткен.

Оон-биле кады республиканың садыг болгаш ийитиниң чемиселге черлеринде калар шупту-ла четпес ажаллап турар деп балыткаар болза, үндүзиниң-биле шын эвес болур ийч. Чүге дээ садмг шуптунда ажалла-чоннарның хүндүткесин чаалап ал-ган, ак-сеткилдиг ажаллап турар чүс-чүс муракчы кижилер бар. Республикада «Совет салдыгын төр-генин ажаллачкызы» деп демдек-биле шаңдаткан 130 кизи барын, комму-нист күш-ажыл дээш шимчээшкниң де 600 кизи киржин турарын болгаш ол белик атты 13 коллективтер те-ди алганын маага чыкк кылдыр чугаалаарга четир. Таңымын Бай-Хаакта үлетүрү бараанарының мага-зининде эш Шамонкинага уурткан коммунист күш-ажыл бригаданын кижигунерин. Бай-Тайганың Шуй магизининиң эргелекчизи эш Сат Чынгит, Кызылда ийитиниң че-миниселгиниң ажаллачкылары эштер Моладов, Кобылова, Каа-Хемениң Кундустугада магазин эргелекчизи эш Темирова шыкша ак-сеткилдиг ажаллап турар, дуржулгазын өөр-нин болуп хей-хөй жуурачкылар бар.

Садыгынның ажалы харымсалга-лы болгаш бер. Ол үндиг хей ма-териялдык үтүлдү харымсалышаа, хун буру ажалыч чоннарның негис-де-херекселдерин сазгы салымчы хандылар, культуруг садыглар эр-чүлээлгел болгай. Ынчангаш чер-чү-ле партия, совет органнар, райполар садмг калдарынын шын шилер, таарыштыр тургузарыны, оларны өр-чүлдүгезиче, кижизиктегиче хун буру кичээгэй салыр журулук. Ол шыкша салымчы чакырылар, янзы-буру калжарлашкын-биле чижик эр-чүк кылдыр кижилерин кам-хайра-чок сойгала илеретир, оларын шыг-ым буруу шаар, оон салымчы-биле кылды турарларын кеземче харым-салгамыне кирер дээр хой-нигич-нин контролон күштелдир херек.

Чер-чү Советтериниң доктаамал ком-миссиялары, профэиала организа-циялары, херектелчелер ийитиле-дери бо ажалды чер-чүге организа-цияларга ладым комиссияларыны, хой-нигични контролларынч ажал-мын улам ийелкелдир журулук.

Кол чүве болза садмг ажаллачкы-ларын күш-ажылды коммунисттер өзү-биле көөрүнге чакчыктары, совет садыгынның ат-алдарын кам-намагаларыга болгаш садмг алычы буруу «четтирдиг» дээр кылдыр культуруг садыгларынга өөредил, кижиздери болур. Апаа илеологтуг ажалды бүтү хевирлер ажалларын, маалыгы СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шийтири мичаар ийеп турарына база тараажы-ны, ажалынның ат-алдарын, арым-нуурун камна-камгалаар дугайында солундарга көчүрү, районда ажал-лап турарымы хей-хөй чүдүрер совет садыгмы буруунге бурун хамаар-жыр деп чүвени утпас херек.

СЭКП ТК-ның ПЛЕНУМУНГА ТӨЛЕПТИГ БЕЛЕК

Тываның индустриалдыг аьш-чем үлетпүрүнүң баштайгызы ажыгладда кирген

ЧУРУКТА: «Сибирьтехмонтаж» Кызылда участогуң эң дээрэ монтажниктери, олар Кызылдан эрт комбинатын монтажтарына ажаллап турганнар. Со- лагай таладан оң талаже—Ф. П. Афонин, М. Ф. Андри- енко, И. Н. Мартышкин, Б. М. Хачатурян болгаш В. С. Нифанов. Фото В. ЛУТКОВТУУ.

Күчүдүг Улуг-Хемин кижир ту-рупкан көвүрүг, 26 кварталда шуп-ту-ла дөрт кат чараш бакылар, Ленин кудумчуда бедни үгүлөй бер-ген үш кат уугу бажынар — башкы институту. № 2 школаның ин-тернады. Бо дээрге сөөлүгү каш-ла айларда Тываның наймысалдымга ажаллага кирген чаа уугу туду-лар-дыр. Ноябрь 26-да база бир чүгү-гула уугу тудугу ажаллага кирген. Ол дээрге Тывага чеди чылдык бедни чылымын уугу тудуларынч бирээзи — эрт комбинаты-дыр.

Комбинатын ажаллага кирер хүнүңү эртенде бистер ачаа чеди берген бис. Дыка уугу девисээрлик черин ээлеп турар, чаа туттунган комбинат хоорайнын ачаа чарында бедни берген тур. Оон иштинге кире бээрге ажал база-ла изин-тулук хайныккан. Эң сөөлүгү аркан ажал-дарын кылдып, шалаын чүп, холдан үлдүр доозуп турганы ол.

«Сибирьтехмонтаж» Черпо-лазгорск эргелегини Кызыл хоорайда Б. Хачатурянга баштакан монтаж-чылары болза-лаа баш көдүрер чий-чок ажаллашкан турар.

Ийи шапка чедир бүтү-ле чү-вени дооскан, комбинаттан үнүп чо-рур бис. Дүргөдөң-дө, оолдар — деп, монтажчылар бригадирга Борис Макарашевч Хачатурян эң сөөлүгү аркан монтаж ажалдарын дүргө-не доостурагычче оларын да-лаштырган тур.

Хачатурянын уурткан бригада-ды бо комбинатка келериниң муруну чарында Кызылдың элөөн хей уугу тудуларына монтаж ажалдарын кылдып турган. Эрт комбинатынч бүтү-ле монтаж ажалдарын шупту-лук олар кылган. Коммунист күш-ажылды бригаданы деп бедни ачат чаалап алган шык ол бригада эрт комбинатын ажаллага дүргө-не кирери дээш дыка-ла кызыкмак, шү-дүрүгү ажаллаан.

Чамдык дыштаныр хүнереде болгаш дүндөдө белин ажаллап турдурусу. Бисте шупту 14 кизи бар. Олар боттарынын ажалына эки мергезжон, көчүгү кезжэ уугу чүве. Бистер ай планын үргүлдү-ле 150—160 хуу чедир күсүдир келдиңиз. Кылган ажалдарынч шыпыры куду, багай-дыр деп чеме-хала-лаз дышпал кербидис. Илья Мартыш-кин, Степан Горшков, Михаил Андри- енко, Степан Поручик, Владимир Пугулин ажалга болза-да тергилеп турарлар — деп, бригадир Хачатурян чугаалады.

Эрт комбинатынч тудуун дооскан «Кызыл-тудуг» эргелегиниң тудууларынч уугу тилкелгези болган. П. П. Чертовтуң ууртканы тудуулар бригадала болза-да онза шыгылар ажаллашкан. Олар ком-бинатын дүргө ажаллага кирери дээш билин, күжү харамнаманнар. Бригаданын кижигунери А. Рожков, Ю. Хоружеев, И. Ручкина, Т. Тонкин олар и-не шыгылар, бот-тарынын уугу-чугай үдүн киргиз-генер. Прораб Павел Бодаренконуң кызыкмак ажалы черле онзалал дем-делес аргажа.

Анна Михайловна Поповага уурт-кан маалыра болгаш шүтүктүрү-жүрү деп чүвени утпас херек.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш бистер база-ла уугу күженишикени үндүрүвүс. Бисте изаолрошниктерден Ирина Козрева, Мария Горшакова, Капа Шинкова, Александра Петухова олар өскөдөң онзалал куду шыгылар-дарың бисте кылган ажалымыс уурелбес болуу, эрт комбинаты эки ажаллап, чоңга эрт продукцияны үндүктө чокка берип болуу деп кү-дөң каар бо-ла ийи — деп, бригадир Светлана Должинина чугаалай-дыр.

Тывада баштайгы эрт комбинатын тудуу, ажаллага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч тудуун дооскан «Кызыл-тудуг» эргелегиниң тудууларынч уугу тилкелгези болган. П. П. Чертовтуң ууртканы тудуулар бригадала болза-да онза шыгылар ажаллашкан. Олар ком-бинатын дүргө ажаллага кирери дээш билин, күжү харамнаманнар. Бригаданын кижигунери А. Рожков, Ю. Хоружеев, И. Ручкина, Т. Тонкин олар и-не шыгылар, бот-тарынын уугу-чугай үдүн киргиз-генер. Прораб Павел Бодаренконуң кызыкмак ажалы черле онзалал дем-делес аргажа.

Анна Михайловна Поповага уурт-кан маалыра болгаш шүтүктүрү-жүрү деп чүвени утпас херек.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш-ажылды уугу-чугай салымчына-рын кирген.

Ноябрь 26-да Тыва АССР-ниң аьш-чем үлетпүрүнүң амы үениң болбайларай техника-биле чеп-селген баштайгы үдүрүлгелериниң бирээзи — Кызылдың эрт комби-натын ажаллага киргенинеги турсак-кааткан митинг эрт комбинатынч чыныга болуп өрткен. Байырамы митингини СЭКП-ниң Кызыл хоор-номунуң бирги секретары эш П. Г. Киселев ажиткан, баштайгы сөстү «Кызыл-тудуунуң» тудуг-монтаж эргелегиниң эргелекчизи эш Несте-ровскийге берген. Эш Нестеровский бодунуң сөзүне Кызылдың тудуужу-лары СЭКП ТК-ның ам болур де-кабрь Пленумунга боттарынын күш-ажылды белек кылдыр бисте рес-публикада баштайгы болбайларай-гайды тудууган эрт комбинатынч күш-ажылды түдүн, кижилеринч күш-ажылды чигедир болгаш чүгө эки шынарлыг продукцияны бүүдөр болбайларай сөстү дериг-херексел-дерин эштеп тургузарын керэ эу-гаар тудуу кылдыр аны-буру органи-зациялар-биле кады дооскан, ону ажаллаштып ажаллажарга дуужай берип турарына тодаргай доктаган. Болбайларай техника-биле дериг-тинген тудуужулар бистеринч хей чылдарда кызыкмак күш-ажылды күш-биле кылдып каанымыс бо чаагай үдүни бистең хүдөп алган. Нам-нык эдилеп, хоорайнын болгаш рес-публиканың чурттагыч чоннарны эки шынарлыг эрт болгаш эрт-чем продукцияны берирер, эштеп ажал-лачкылар деп, ол сөзү дооскан. Бо шында-ла магалыг чаагай бүүдүр-гү! Мааңа кандыг-даа малды элүр-е-ле кирген.

Эт комбинатынч дүргө-не ажал-лага кирери дээш өскө-даа тудуужулар боттарынын күш

ПРОДУКЦИЯ БУДУРЕРИНГЕ ШЫНАРЫ — БАЗА КОЛ КӨРГҮЗҮГ

Кичээнгей салза чогуур чүүлдер

Продукция бүдүрүп үндүрүн ачуу үндүрүндө чоңун чаагай чорун бекитеринин, матриалдык бүтүлүшүндө кичиринин эбелешинин тургузарынын үндөсүнө болуп. Иччалза-жок хамык жүрү чүгө продукциянын санын көзүндөрдө өсөт. Санын чеже-даа хөй болгаш шынары багай продукциянын күрүгө-даа, чоңоюуда ажык биче.

Бистин республиканын чамлык улетпур бүдүрүгөлеринин удурутчулары болгаш ош-ла черлерде партия, профивел организациалары план күүсөлдөсүнүн чүгө куугурун, бүдүрүп үндүргөн продукциянын шынарын экижеринин кичиринен дашкараалдын турар тарапталар бар. Манса хамаарыштар алган каш чиктерден ап көрөздөр.

Кызылдын пиво заводу республикада чүгө эки ажылдык бүдүрүгөлеринин бирөөн. Заводтун коллективинин планын оонадаларын докталамал ажыр күүсөдүн турар, иччангаш ош бүдүрүгөсүн ажил чорудатканын экономикалык көргүзгөдөр бектик, сок-сал чок быжыгып турар ишкан салгындар. Бир эвес пиво заводунун бүдүрүп үндүргөн продукциянын шынарын ап көрө болза, дыка багай. Бу чылдын үшкү кварталында чүгө чамык шынада уезинде пиво заводна 234 мул литр ээртисе суюктарыны ажыглаар арга чок деп санааш, салдык четкичине үндүрүш хораш. Ол дээрге күрүгө болгаш чоңа чүс-чүс рубль түнүгү когарал, чиг-аттин, күш-ажылдын, шаг-уеңд аңа-ла халас барган чидиринди-дир. Никити продукция талазыны бел-планын чүгө хузуун сүрөш шин эвес практиканын аар урузун бо чикер көргүзүп турар. Ша-ла-кынд байдал Кызылдын эт комбинатында, алгы заводда, Улут-Хем маш-улетпур ажил-агынын ке-белд пегинде болгаш сүт комбинатында бар болуп турар.

Чикээ, эт комбинатында бо чылдын 335,5 тонна этти республиканын салдык инспекциясы брактаал. Эрткен чамын эт комбинатында маймыты бола малды болгаш хаванарын өдүргөш, сөөп-бузуп, эттин сорууларынын механикаттанган технологият шугунун ажылдын кичирин. Ол чаартылга комбинаттын коллективинге күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн бекитер, продукциянын шынарын экижерден болгаш бүтүлүшүн чигирди талазы-дык уулу куралырадыры болгаш аргаларын ажылдык берген. Комбинаттын удурутчулары чаа технологияны улам болааырапайжыларынче кол кичиринен салыр турдук, харын ону ажылга шигердирин шугу соксады кананар. Ош түнүгөндө мал согар черге чаа кичилер ажылдан киргеш, эттин таарыштыр кезерин, сөөп-бузуп акаарын эки билбес болгаш хөй бракты болдурган. Амгы уеде эттин ажаан кагазалаар талазы-дык ажылда уаут четестер бар болуп артышкан.

Эт комбинатынын бүдүрүп үндүрүп турары комбизамындагы шынары база чүдү болуп турар. Бу чылдын эгезинден бээр 5 тонна ажал комбизамындагы брактаттынган. Кол чылдагыны болза, экин эрттир кургал, тыгын болуп, азы ишти көс чымчак, иштинде этинин өңү боралдыр апарган, иччангаш салдык алыч чыларга даштыкы хөвөр талазы-биле-ле таарымыс болтуларар. Күш этинин шынары багай дөш сазын алыч чыларын жомалдарын эт комбинатынын эдиринге уругуучу көш турган. Иччалзажок күштарын эттин эки чүдөдөн, киринг хөвөр эдүгү четкичине тардыры амгыга чедир уругуучул турар.

Бүдүрүп үндүргөн продукциянын шынарын экижерден талазы-биле Кызылдын эт комбинатынын коштак ажылынын дугайында айтырыгы Тыва АССР-ниң партия-куртисе кон-

тролювун комитетинин хуралына чугаалажып көргөн. Иччалза-даа комбинаттын удурутчулары (эштер Маркин, Крупенина) ажылды экижерден талазычче угаанган хөмөгөлерин амгыга чедир албайн турарлар.

Продукциянын шынары Кызылдын алгы заводунда кончут кууду болуп турар. Эжеш идиктеринин хончуларынын аксын ден эвес кылдыр кезин, бектик, чамыстыг кылып казы таарыгалар дыка хөй. Иланыга килди идиктеринин шынары кончут кууду. Ош чылдагыны кидис идик кылырнын технологиясын салгы-байн турарында. Дүктү тыдарын болгаш ууун-кыскасын бир ай кылдыр ходурун заводта чүдү-караалап, казы-хамаан чок кылып турар. Ош түнүгөндө кидис идиктеринин хончуларында болгаш майкытарында кылдыр-чугалыг, харын-даа оббак черлер бар болгудуна фактылар казы хөй. Кидис идик кылдыр дүктү технология суугар 5—6 казт кылдыр салыр турбуже, заводта чамыс казт кылдыр салыр турар. Иччангаш кызыл-чугалыг, бир дески эвес идиктер оон күп көп турар. Кандыг-даа бүдүрүгө болуптур продукциянын өргити соруун кылдыр кылып үндүрүп дөш демисел ужурулуг. Иччалза-даа алгы завод (директору эш Скрудь, кол инженер эш Зайцев) колдууна-ла ийгин болгаш үшкү соруун продукциянын үндүрүп, бүдүрүгөсүн технологиянын чаартып болааырапайжыларын тургаш бирги соруун эки эки шынарыг продукциянын үндүрүгөсүн кичиринен салбайн турар. Бу чылдын эгезинде бээр алгы заводунун бүдүрүп үндүргөн 2000 ажык эш идиктер брак болуп, салдык четкичине кирбөөн.

Продукциянын шынарын экижерден чүгө чаа технологиядан, машиналарын болгаш механикаларын дашкараалдыр дээр болза, шын эвес. Улут-Хем маш-улетпур ажил-агынын ке-белд пегинде болгаш сүт комбинатында бар болуп турар.

Чикээ, эт комбинатында бо чылдын 335,5 тонна этти республиканын салдык инспекциясы брактаал. Эрткен чамын эт комбинатында маймыты бола малды болгаш хаванарын өдүргөш, сөөп-бузуп, эттин сорууларынын механикаттанган технологият шугунун ажылдын кичирин. Ол чаартылга комбинаттын коллективинге күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн бекитер, продукциянын шынарын экижерден болгаш бүтүлүшүн чигирди талазы-дык уулу куралырадыры болгаш аргаларын ажылдык берген. Комбинаттын удурутчулары чаа технологияны улам болааырапайжыларынче кол кичиринен салыр турдук, харын ону ажылга шигердирин шугу соксады кананар. Ош түнүгөндө мал согар черге чаа кичилер ажылдан киргеш, эттин таарыштыр кезерин, сөөп-бузуп акаарын эки билбес болгаш хөй бракты болдурган. Амгы уеде эттин ажаан кагазалаар талазы-дык ажылда уаут четестер бар болуп артышкан.

Эт комбинатынын бүдүрүп үндүрүп турары комбизамындагы шынары база чүдү болуп турар. Бу чылдын эгезинден бээр 5 тонна ажал комбизамындагы брактаттынган. Кол чылдагыны болза, экин эрттир кургал, тыгын болуп, азы ишти көс чымчак, иштинде этинин өңү боралдыр апарган, иччангаш салдык алыч чыларга даштыкы хөвөр талазы-биле-ле таарымыс болтуларар. Күш этинин шынары багай дөш сазын алыч чыларын жомалдарын эт комбинатынын эдиринге уругуучу көш турган. Иччалзажок күштарын эттин эки чүдөдөн, киринг хөвөр эдүгү четкичине тардыры амгыга чедир уругуучул турар.

социалистик чарышты калбартырыч кичээнгей салбайн, база-ла бердиген планын хөмчөөл, хуу талааны биле күүсөдир дөш чамыс талазы турарында. Амгы үеде райулетпур комбинаттарынын продукциянын шынарын чүгө салды инспекциянын ажыдакчылары хынап тодаралып турар. Азы каман багай шынарыг продукция салды четкичине тарай бөөрге, салды алычкылар далаал каалтарга ам көп бракталып турар. Бир эвес коллектив кичигитери боттары продукциянын шынарын контролдаар кылдыр организастыг болгаш кижизидилелиг ажылды чорудар болза, байтал мырыңай эскердери чугаажок. Чүртүн мурнакчы бүдүрүгөлеринде техниктиг контроль кидистерин дүжүргөн, продукциянын шынарын контролдаарын хөй-нигитге, коолятивге, ажилчыларга дагып каан черлер дыка хөй. Ол уаут эгезининин бистин республиканын бүдүрүгөлеринин чоруту неперерин тардыры кижизидилегин-даа, контролга дөштит-даа болуп журулуг.

Бу чылдын эрткен айларына республиканын ээсөн каш бүдүрүгө-лери саздыг организациаларына боттарынын продукциянын кирер, талазы-биле дүжүрүп алган планын күүсөткөшөр. Ол чорук чоңуучу казбак хергелесинин чамлык бараанынын чедипшестей бөөринге чедирин, салды ажалдакчыларын биче эвес бергедешкилерге таварыштыр турар. Чикээ, Кызыл хойларынын улетпур комбинаты чунар демірлерин, хуу узар уексуштарын, балды сыштарын бо чылдын чамысты-даа кылбаан. Ол чүдөдө чоңуучу хергелесин хандартыпмайш турар. Коорайын улетпур комбинаты ол шыкан 1000 ширбиаларын, 2500 додулар бийлерин салдык четкичине кирер турган, херек кырында чүгө 50 ширбиаларын, 400 бийлерин хууздөгөн. Ол шыкан республиканын бүдүрүгөлеринге кылып бүдүргөн етул, сандайлар, шафтар хорайга-даа, кездэ черлерге-даа хергелесин турар. Кызылдын даярлыгыга комбинаты бо чылдын үшкү кварталында каш болгаш школа намыдыг уругуларын идик хөвө дөш хөвөү чедир бербөөн. Алгы завод багында кезер чымчак майкылаштарын, каш уругуларын идиктерин болгаш эске-даа ассортименттер кылыларын салды четкичине кирер планын күүсөткөшөр.

Бистин улетпур, бүдүрүгөлеринин бистин бүдүрүп үндүрүп болуп турган, чедир бербейн барган бараанынын саздыг организациалары чүртүгө өкө обаластарында болгаш республиканын боттарынын сөрүтпү эскер ужурга таваржым, аңа муң-муң рубль түнүгү транспорт чарыгдалдарын үндүрүп турар.

Чамдык эргелелерин болгаш бүдүрүгөлеринин удурутчулары чоңун калбак хергелесинин эргекж чүгөдө бараанынын бүдүрүгөсүн чылдаган чокка хөшертен соксады кыштар таварыгалар база хөй. Кызылдын эт комбинаты манч калдырын соксаган, а сүт комбинаты бичин быштакчыштар болгаш мөргөжөө бүдүрүп үндүрүп соксаган.

Продукциянын бектик шынары дөш демисел уаут ажал-агыныга уаут жуу-дузалыг, ол дээрге кандыг-даа бүдүрүгөсүн ажал-чорудатканын бир кол көргүзүп, көрүчүткөшөр болуп. Иччангаш республиканын улетпур бүдүрүгөлеринин коллективтерин продукциянын шынарын экижерден дөш социалистик чарышты калбартып, брак болдур, күүсөткөн ажылдыгы харысыла, чок кижилерге уаут оштен чок байдалды тургузар журулуг.

Д. САРЫАЙ,
СЭКП Тыва обкомунун улетпур болгаш транспорт кидизинин инструктору.

«Кызыл тууга» удуут-монтаж эргелелинин Ельшова Августо Ивановна удурткан штунатуржулар бригадасы — мурнакчы. Ош составында 14 кижин бар. Эрткен чамын ул бригада кайызы-даа дөрт казт ийи бажынарнын штунатурлар болгаш башкы институтунун бажынын база № 2 шоланын интернадын тударына идепкейлиг киришкелден. Оларнын кылган ажылы шынарлыг болуп. Олар бүдүрүгө планын чедипшестей күүсөдип турарлар.
ЧУРУНТА: эш А. И. Ельшова удурткан штунатуржулар бригаданын бөлүк кежигүннери.
Фото С. ФЕОТИСТОВТУУ.

СУГГАРЫЛГА БОЛГАШ ЧЕМ-СУУР

Бистин хойжу бригадасы 1962 чылдын апрельде тургустунган. Бригадага кирген хойжуларын колданырына турган хойларын шынары харык чок турган; күжү арган, уксалы холумак, каш төлү хорамчалыг, кылыраашкын уаут болгаш оон-даа өсөт. Ол чылда эки түнөлдө чедип алдырмаан өкөсө билиндир турган, а байдалды экижерден болгаш дараанында чылда эки түнөлдө чедип экин алдыр төлөдө, чунт кыла экин дөш чүвөн бойд берген бис. Хамыктын мурунда быжык чем-сууру тургузары чугула деп шийтирилген алдымы.

Бу дугайында Кеп-Сөкүтүң Тейлер адаанда сайгарып черлерин суггаргаш, мал чөми культурааларын тарыры-биле Белин дөшмөс кара суун мынар бугалай берген бис. Бистин суггарган черинесе кукурузаны болгаш көк-суулаң тараан. Бистин шийтирилген алдымыс шын болган: кукурузанын га бүрүзүндө 310 центнер ногаан масса алдынган болгаш көк-суула дээрге бистин хергелесини канчаар-даа шыдаар турган.

Чем барда кыш биске көргүчүт эвес. Кукуруза сидуун төрүүр хойларын колданырына сөрүтпү чедирин, кошкытарын бригаданын турала кылдыр шийли алганмыс. Тейлер аразында алырап турдугусу. Байтал 531 баш чүдөдөн берген. Силас кадыкты чөмири азыраан совида, олар хары-даа семирин бергенер.

Мал ажылына эртен кыш алаан берге болгаш билиндир болгай. Иччалза-даа чөмириге экин болгашы биле бистин бригаданын хойлары кышты тоовайн эртен болгаш бо чылдын күш-деңгелесин шынар болган. Баштайгы чылдымыста 100 бойга онааштыр чүгө 25 хураган алган болдугусу, бо 1963 чылда 81 хураган алдымыс. Бир эвес хойжулар Чанзан-өөл, Арапчыт, Балган оларнын колданырында хураганар хөй алдынган болза, бригаданын көргүзү мөөн эки болуп турган. Хөй бүрүзүндө 2,2 кг дүк алыр планымысты 23 кг дүккү күүсөткөшөр. Күрүгөге 8

тонна эт садар тургаш, 30 тоннаны сатымыс. Ош соонда 4 тонна 50 килограммы садар хураагы алгаш, 55 килограммы оон ажыр сатымыс. Малдын денгелесин экин болгашында садар деп планнамыстан 40 ажык баш хөй артын калган.

Бригаданын хойжуларында мурнакчалар база бар. Чикээ, Хертек Адзы-өөл 100 хойдан-ла 103 хураганын, хөй бүрүзүндө 2 кг 238 грамм дүктү, Саая Лувагай бөдүн дүктү хөй бүрүзүндө 2 кг 638 грамм дүктү алган.

Малга четир чөмириг болурунун ажыктымы эртен чылгы ажылымыстан көргөш, Белин дөшмөс кара суу биле суггарылганы эртен чылдык нообрывла агадай берген бис. Кыш дүрүзүндө суггарылганы үзүктөлдөрдөй чорудуп келдиныс. Иччалза-даа суггаргаш суггарган черин өл-шымгы чазын тарылга муруну чөри-ринде суггарган черден оранчок артык болуп, Шугу суггарган черинесе 290 га четкен.

«Кымын сокта чө суггарып ден чуну тып алдылар, оон кандык түнөлдө үнерил?» сүт дилгелен чугаалар чамдык кижилерге тургулаан. Черин чүгө чамгы уеде суггарар эвес, харын кымык уеде булуктадыр суггарып тургаш, ажылга болурун бистин ажылымысты түнөлдө көргүсөк. Бу дээрге дүжүтү өсүртүп алдымын ажал-агыны аргазы, кураавыры-ды.

Бу суггарып алган черининин 100 гектарында кукуруза, өскөжине сула болгаш эске культурааларын тараан. Эрткен чамын байдалы үнүш-дүжүккө таарымча чок болган деп чүвө билиндир болгай. Иччалза-даа кукурузанын га бүрүзүндө 200 центнер экин болгаш масса алдынган. 90 тонна силос салды деп планнамыстан болдугусу, ам 243 тонна силосту бис. Ол бистин хергелесини канчаар-даа хандыраар. 24 га суулаң быжырма, сөксөс ажаан алган. Ол 11 тонна болган. Бистин суггарган черининин чөоңуна суггарылганын черлерден бо чылдын дүжүт алдынмаан. Малга арай хомуданчыг болган

чүвө чүд дие, бистин суггарган черлеринесе совхозтун № 1 салбырында чазын тарылганы чорударга, чамдык черлер алаан курагы бергенде ооладан чоруткан. Бир эвес тарылына өй-шанда чоруткан болза, дүжүт оон-даа дээр болуп турган ийик.

Бистин партиямыс дүжүтү бекитеринге суггарылганын ужуру-дузанын оша үнөлдө турар. Иланыг турбузе бистин «Тради» совхозтун салбырлары, оларнын хөвү ажылынын бригадалары кымык суггарылга хамаан чок, чамгы, чайгы суггарылганын бекитерин чорутпайн турар. Оон уадымында мурунда суггарып ажылгап турган муң-муң гектар черлерин хөй кезин суггарылмайн, кончут эвөөш дүжүтү берип турар аларган.

Бригада төвүндө хойжуларын өндөлдөп турган, кымык суггарылганы бо чылдын база чорудар мен.

Силостан алгыда, бо чылдын 86 тонна ситенин белеткөөн бис. Ол ситен туус-туу кыштагаларда чедиринин. Кыштагаларын кажаалары бүрүн септеттинген болгаш 4 чаа кажааны немей туткан. Малдын аарыры чоруп оон иштин-хырындаан кол хамаржыр, а хөй чөми чунт тар тогу мал калчар азыры деп. Бар чөмири чөп чарылап, оларларын таарыштыр ажылгап тургаш, кыштагалашкынын чедипшестей эрттерери хойжу бурзувун хураагы чөкүрү болба. Малда кыш бүрүзү ич харысалгалыг, кичээнгей-лиг ажылдар болза эки. Хойжу бригаданын 1964 чылда эки көргүзүлгө-лери чедип алдыры кижин бүрүзүчү бир-дески эки ажылаанында хамаржыр.

Бригаданын 8 кодан хөвүнүн чүгө-дө 2 кодан уксая талазы-биле экинжи. Мөөн сонгаар хөвүнү уксаялы экижеринин айтырыгы бистин бир кол соруугамыс болуп.

М. КАНДАН,
«Тради» совхозтун Кеп-Сөкүтүң Тейлерде хойжу бригаданын бригадирин.

Барыян-Хемчик район.

КЫШТАГЛАШКЫНЫ ЧИК КӨРБЕС

Кышка бүтү талазы-биле белеткөөндө кирер дугайында чугаалажымы кынар-даа, белеткөө ажылы-даа чылдан бээр чоруп-ла турган чүвө болгай. Ам кыштын хары уаам немезип, малчынар кышталарга хонгулапканда көргөш, чамдык черлерде белеткөө чок, харын-даа амга чедир чүгү кылып турган чөдөр деп, кижин доран-на кайгай бээр алаар.

Манса «Найрал» совхозтун Булу-Терек, Урбун салбырларынын чамдык малчынырында байдалды көргүзүп болуп. Булу-Терек салбырын «Ө-буле» дөш хөй кижилер хөй-жуу эш Өлчөй-өөдүн чурттаар бажыны, кыштаг кажааны чок, Урбун салбырын хөй-жуу Д. Хуурак биле Өлчөй-өөл чамык кыштагда хонуп алган, ам кыштаг былаажын туралар. Бирөөнүн хөй кажаалы, а өскөжинин хөй кажаа чок. Эш Шаранын бригадирин хөй-жуу бригаданын хойжулары Коңгар, Даржай оларнын кыштак база бекен эвес болган. Эш Коңгарын бажыны бар, а кажааны кыдынмаан. Хөй-жуу Даржай чайгы кажаа ишкан кажааны бөдү дериш алган, а чурттаар бажыны чок.

Ам кажаа чок хойларын күжү артып баксырап болгаш кыштын согу дымш келгире, оон-даа дора болуп, өлүм-чидиге таваржыры чай-

лык көрүп болба. Совхозтун дирекциядан эгезөөш салбырларга, хойжу бригадаларга чедир кыштагалашкына уктуштур чөдө чуну кылып турганы билдирмес. Хамыктын мурунда ол кажаа чок хойларын, оран-бажын чок малчынырынын дугайын шийтирээс чөгуур.

Чөм-Хемчик районда мал семиртир «Тыва» совхозтун Хондерең салбырында семиртирге малдарыны кыштагаларын септелгези ам-даа уругуучулушкан. Харган-даг деп черде О. Далакын, Куйлу-Тейле М. Албай-өөдүн, Кара-Дага М. Өгөтөновдүн кыштагалары ам-даа септеттинмаан.

Салбырга үш «Беларусь» ийи «ДТ-54» тракторлар, үш автомашинна кыштагалашкын ажылында быжыкталтынган турган. Ам чүгү болгашы дөш ап көргөш, демги үш автомашинна шугу ургелеш, септелгезе киргени, «ДТ-54» деп тракторларын бирөөн ситен сөрүтүп турар, өскөсө шанак чөгүндөн ажыла кирбөөн.

Мал семиртир совхоз болза, чүгө малдын баш санын менди тургузар эвес, харын семиртир, хөй немезде дедизин алыр журулуг. Оран-сууру эки белеткөөн киргеш, мөөн чедип ап шыдавас. Кыш берге болгай, оун

чөм-Хемчик районун «Чодура» көдөо ажал-агы артезиини кежигүннери колхозтун экономикалык кеңдир дөш күжөнишкенин ажылдап турар, чамдык ийи-чамык кижилер ажал-агыга когаралды чедирин турар чүгү бар. Чикээ, анык сувай инектер кадарчымы эш Декпер-өөл чигин-тараанын 88 тонна өкө саванын инектеринге чиртин, чаа бастырып ургелеш. Ук саванын кыжын мал азыраар дөш трактор-биле бөдө тырыш тургаш, сарвааткан боол турган. Ам чүгү боор—кыш чаа эгелден турда-ла инектерге ургелешип каалчар-дыр.

Ол шыкан Ийи-Талдын сүт-бараан фермазында инек кадарчымы Х. Маадир-өөл кадарын турар чүс ажык инектеринге хураган азыраары-биле Кургаг-Чөмөктө белеткөөн бир сараат көк ситенин чиртин дойлааткан.

Мал чөмири амгыдааштан минчаар төчөгөлдө турда, колхозтун баштаар чери болгаш хөй-нигити чуну көрүп турар ирги?

Н. ЛОПСАН,
«Найрал» совхозтун Урбун салбырынын коллективинин Сергей Байро-өөл биле Тулуш Хуурак оларын мактан турар. Ажил-ишке уаегерлиг кижилерин мактаары чөн.

С. М. Байро-өөл кыску андырагыла-биле 850 гектары, Т. С. Хуурак 800 гектары чарган. Олар дүжүт ажаалдагына идепкейлиг киришпишкан, келер чылдын дүжүдү белеткөөнине биче эвес уаут-хууну кичирген.

Салбырын өл механизаторлары амгы уеде Шангыда саалдык болушкунуеде база идепкейлиг ажылдап турар. Олар 400 ажык тонна саванын бөдөн.

Олар чуну-даа күүсөдип шыдаар

Жданов аттыг колхозтун төвү — Чодура стурунда күш-ажыл кылып шыдаар колхозчу хөвөрдөсөр 300 ажык. Бирги, ийиги, үшкү сүт-бараан фермаларында — 60, хөвү ажылында — 30, шээр мал, өгөрд, тууду ажылында шугу бир чүс хөвөрдөсөр болгаш оон арктанары яны-бүрү ажылдарда хаара туттунган.

Хөй-жуулар Б. Долчанмаа, Хорту олар хөй бүрүзүндө 2,8—2,9 кг дүктү кырган болгаш Ш. Сумула бир хөйга онааштыр 2,8 кг алган. Салачылар К. Суручмаа, Т. Уйнукаа он айлар дүрүзүндө инек санында 1290—1440 кг сүтү саап алганар. Колхозчу хөвөрдөсөрдө хөбү быжырып билбес кижин барык чөк.

Иланыг-даа болза, хөвөрдөсөрүнүн ажал-ижинде, амдыралында чамдык четестерин чайладыры-биле ремделээр ужурут. Чамдык бажыларнын ишти арыг-шевер эвес, чикээ, Д. Балдан-Комбуун, К. Маскыр-өөлдүн чурталга бажыларын ишти арыг, культуруат деп санап болуп бө, кандыгыла? Хөвөрдөсөр четестерин чайладыр дөш шийтирилг болуру чугула.

Хөвөрдөсөр чөвүдөли (оон даргазы Зоа Сат) хөвөрдөсөр ортууга кижизидилегит болгаш массалык ажыды кушталарын, оларын колхоз бүдүрүгөсүнүн яны-бүрү азыраарына уаам-на идепкейлиг ажылдарынче эвилдээр күвөшчү.

Н.СУНДУЙ-ӨӨЛ,
Улут-Хем район.

Фермада шолбан

Танаа Вера чүгө Куштуг-Бижиг сүт-бараан фермазында эвес. Току райоңда бекит суратгы саанчыларын бирөөн. Тоора-Хем школары экин доокшап, ол-да доран саанчылап кирген, Эрткен бундү чартык чылдын иштинде оон ак-сөткөлдүг күш-ажылы ферманын коллективин чоргаландырып турар.

Бу чылдын оо айларында 14 инектеринден 16248,7 кг сүтү азы бир инекке онааштыр 1160,6 килограммын салган. Оун эртен чылдын ол уезинге денсөөрге инек бурзувун 251,3 кг хөй сүт салдыган.

Онаашкан ажилыга уаегерлиг болушкан, Танаа Вера хөй-нигитинин ажилына база идепкейлиг киришип турар. Фермада бөт-тынгын турар чүдү болушкунуеде эки ойнакчызы, мыда буфеттин салдыжым.

С. ХААДЫР.

Мурнакчы механизаторлар

«Найрал» совхозтун Урбун салбырынын коллективин Сергей Байро-өөл биле Тулуш Хуурак оларын мактан турар. Ажил-ишке уаегерлиг кижилерин мактаары чөн.

С. М. Байро-өөл кыску андырагыла-биле 850 гектары, Т. С. Хуурак 800 гектары чарган. Олар дүжүт ажаалдагына идепкейлиг киришпишкан, келер чылдын дүжүдү белеткөөнине биче эвес уаут-хууну кичирген.

Салбырын өл механизаторлары амгы уеде Шангыда саалдык болушкунуеде база идепкейлиг ажылдап турар. Олар 40

